ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠦᠯᠭᠡᠷᠢ
ТИГІР
ХУРЫ
№ 1

ХАКАС РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЎГРЕДІГ ПАЗА НАУКА МИНИСТЕРСТВОЗЫ
ХАКАСИЯДАҒЫ ПИСАТЕЛЬЛЕР ПІРІГІЗІ

ТИГІР ХУРЫ

Олганнарга чоохтар, кибелістер, тархын таныглары,
кип-чоохтар, таптырғастар

ГУК РХ "Национальная
библиотека
им. Н.Г. Доможакова"

АҒБАН
ХАКАС КНИГА ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫ
2008

Аттар, аттар

Г. Казачинова

Өөр пазы асхыр

1. Чөргезің **хулунда** чылға теере,
Чилниҷегің ирке тарбайҷаң.
Че иртті пір чыл күннері –
Чабаға пол пардың, адыҷаам.

2. Күн нинҷе өөрледі аннаң пеер,
Ноо, хайда ни паарсах іҷең?
«Ӱс частыг **тай**», – амды тіпчелер,
Уғаа даа сыннығзың, өкерім.

3. Пір кеен **хызырағас** синзер,
Халых хозып, ӱкӱс салча.
Постаң, сіліг, тиң өөрелері,
Харах тастап, күлін салча.

4. Іргек өкпең хыпчығына,
Кирі асхыр хыртыстанча.
Хыныс ӱчӱн турызарыңны
Пиилер, кістеп, пу сахсынча.

5. Хазыр **асхыр,** өөрнің пазы,
Халтырап, урусха тимненче.
Махачы даа тудынза,
Хатығ күресте чиңдірче.

6. Көлігліг **аттар** көйіркепче,
Тимір суғлух тіс ууратча.
Наа өөр пазын хыртаңнирға
Хынзалар даа, ханаа тутча.

7. **Хулунда** чөргезің чылға теере,
Хысха чилниҷеең тарбайҷаң.
Нинҷе ирт парды аннаң пеері,
Өөр пазы **асхыр** пас чөрзің.

8. Пӱкте пазох, тумзухтаң сасхли,
Іҷе **пиині** час **хулун** ээмче.
Харахтары ада асхырни,
Хыл чібек чіли, андар сиилче.

9. Халтар, торығ, күрең, хара,
Хоор, чохыр, сарығ, ой хула,
Хызыл, ала, сабдар, хыр, пора –
Хоос оттапча чылғы өөрі.

Таптырғас

Ада сөзі аарлығ, ине сөзі иптіг 3
Валерий Майнашев. Хакасиям минің 4
Николай Доможаков. Узы-пазында 5
Валентина Шулбаева. Хайди мин Поэттең танызып алғам 6

Піс пасчабыс

Чыланның аал. Тимнеен *В.П. Султрекова* 8
Пыдырах аал. Тимнеен *В.П. Султрекова* 9
Улуг Сее аал. Тимнеен *Г.Г. Кужакова* 16
Хойбал, Куйбышев ааллар. Тимнеен *Л.В. Костякова* 17
Чарков аал. Тимнеен *Г.Г. Кужакова* 22

Тергінің аалчылары

Роман Киргинеков (Новосибирск) 27
Евгений Нербышев (Ағбан) 27
Павел Ултургашев (Ағбан) 29
Анастасия Бутанаева (Бурятия) 31
Марина Ачитаева (Ағбан) 32

Хакас чирінің саблығ кізілері

Ағбанда Н.Ф. Катановтың хумартхы тазы турғызылған. Тимнеен *Г.Г. Кужакова* 33
Хакас чонының Улуғлар чөбі 36

Тархын чазыттары. Тимнеен *Г.Г. Кужакова*

Аттар, аттар

Г. Казачинова. Өөр пазы асхыр 40
Ікі төөй аттар тас сомы. Хакасияда паза Францияда ла 41
Сөбіре чылы 43

Чоохтар, нымахтар, кип-чоохтар

Владимир Балганов. Алып ууҷам 45
Хормачы чоохтар 45
Любовь Чугунекова. Пронча оол *(нымах)* 50
Читіген – чадыған (Читі хан). Тимнеен *Г.Г. Кужакова* 54
Төлке пічии. Тілбестеен *Г.Г. Казачинова* 55
Пайирға хынзаң *(чоох-чаах)*. Тимнеен *Г.Г. Кужакова* 60
Уучаң, кибірлер хабын хахта *(чоох-чаах)*. Тимнеен *Е.А. Абдина* 62
Пісте ааллапча «Эпшилер» 64
Күліне-күліне 66

Хыйға пыласханы

Анатолий Карамчаков. Тобит ойын 68

Кічіг туңмаҷахтарға

Галина Казачинова. Азбукаҷах 73
Пилтірдегі ікінҷі школа 85
Арсу Чебодаева. Кічіг туңмаҷахтарға 87